

TUNNUSLUKUJEN LASKENTA JA TULKINTA

Maatilayrityksen taloudellisen tilan arvioimiseksi kannattavuustutkimuksessa käytetään seuraavia tunnuslukuja. Tunnuslukujen laskennan pohjana on maa- ja puutarhatalouden oikaistu tuloslaskelma.

Myyntituotot
+ Tuet
= LIIKEVAIHTO

Liikevaihto kuvaa toiminnan laajuutta. Liikevaihto lasketaan ilman arvonlisäveroa. Tuloslaskelma on suoriteperusteinen, eli liikevaihtoon sisältyvät kyseiselle tilikaudelle kuuluvat tuloerät.

Liikevaihto
+ tuotevarastojen ja kotieläinomaisuuden lisäys
- tuotevarastojen ja kotieläinomaisuuden vähennys
+ maksuttomat luovutukset muille toimialoille
+ tilalla tuotetut ja tuotantopanoksina käytetyt rehut, siemenet ja muut tuotteet
+ investointitukien tilikaudelle jaksotettu osuus
+ maatalouden muut tuotot
= TUOTOT YHTEENSÄ

Tuotot yhteensä kuvaa yrityksen toiminnan laajuutta paremmin kuin liikevaihto silloin, kun huomattava osa tilikauden tuotannosta on sitoutunut varastoihin tai suuri osa liikevaihdosta koostuu varastossa olleiden tuotteiden tai kotieläinomaisuuden myynnistä.

Tuottoon luetaan myös tilalla tuotetut ja edelleen tuotantopanoksina käytettyjen rehujen ja oman siemenen arvo (tilatuotto/kustannus). Tämä sisältyy samansuuruisena eränä myös muuttuviin kustannuksiin, joten se ei vaikuta liiketuloksiin.

Tuotevarastojen muutokseen sisältyy myös karkearehujen (heinä, säilörehu) varastojen muutos. Käyttöomaisuuteen saadut investointituet tuloutetaan tuotoiksi jaksotettuina investointikohteiden käyttövuosille.

Tuotot yhteensä
- muuttuvat kulut (ml. tilatuotto/kustannus)
- kiinteät kulut
- yrittäjäperheen palkkavaatimus
= KÄYTTÖKATE

Käyttökate tarkasteltaessa on huomattava, että yrittäjäperheen palkkavaatimus on käyttökate laskettaessa vähennetty tuotoista.

Palkkavaatimus on laskettu kertomalla yrittäjäperheen tekemä maataloustyön määrä tunteina ennalta asetulla tuntipalkkavaatimuksella. Tuntipalkkavaatimus on 16,80 €/tunti vuonna 2023. Vuonna 2022 se oli 16,10 €/tunti.

KÄYTTÖKATE -%

= $100 * \text{käyttökate} / \text{tuotot yhteensä}$

Käyttökateen suhteellisen osuuden tuotoista tulee olla korkeampi pääomavaltaisilla yrityksillä kuin työvaltaisilla, sillä pääomasta aiheutuvat kustannukset (poistot ja korkovaatimus) on kattava käyttökateella.

Käyttökate
- poistot
= LIIKETULOS

Liiketulos mittaa yrityksen varsinaisen toiminnan tulosta ennen rahoituseriä, satunnaisia eriä ja veroja.

Poistot lasketaan omaisuuden jälleenhankinta-arvoista johdetuista nykyarvoista. Poistomenetelmänä käytetään tasaprosenttipoistoa, jossa poistoprosentti on kiinteä ja määräytyy käyttöomaisuusryhmittäin.

Omaisuuden nykyarvoista lasketut poistot ovat useimmilla tiloilla selvästi verotuspoistoja suuremmat, sillä investointitukia tai purettuja varauksia ei vähennetä poistoperustana olevasta hankinta-arvosta.

Liiketulos
+ rahoitustuotot
- korot ja rahoituskulut
= NETTOTULOS

Nettotulos on korkoa yritystoimintaan sijoitetulle omalle pääomalle. Nettotuloksen ollessa useamman vuoden negatiivinen, seurauksena on oman pääoman pieneneminen ja vakavaraisuuden heikkeneminen.

Nettotulosta tarkasteltaessa on huomattava, että veroja ei ole vähennetty tuloksesta.

NETTOTULOS -%

$= 100 * \text{nettotulos} / \text{tuotot yhteensä}$

Nettotulosprosentti osoittaa, millaisella tulosmarginaalilla yritys toimii.

Nettotulos
- oman pääoman korkovaatimus
= YRITTÄJÄN VOITTO

Yrittäjän voitto kuvaa yrityksen euromääräistä (absoluuttista) kannattavuutta.

Oman pääoman korkovaatimus laskettiin vuoteen 2009 asti kiinteään 5 %:n mukaan tilikauden alun ja lopun oman pääoman keskiarvolle. Oman pääoman korkokustannuksen laskenta maa- ja puutarhatalouden toimialoilla uudistettiin vuodesta 2010 alkaen. Korko perustuu pääoman tuottovaatimukseen, joka kuvaa maatalouteen sijoitetun pääoman suhteellista riskiä. Tuottovaatimus on tilakohtainen ja se perustuu riskittömään korkoon ja tilan tilinpäätöksen sekä yleisen rahoitusmarkkinariskin perusteella määräytyvään ns. riskipremioon. Vuoden 2023 tilinpäätöksissä käytetty oman pääoman korkovaatimus on keskimäärin 5,29 % ja vaihteluväli 3,30 – 6,80 %. Tilinpäätös lasketaan käyttäen edelliseltä vuodelta laskettuja tuottovaatimuksia. Tilan tilinpäätöksessä käytetty korkovaatimus näkyy tuloslaskelma- ja tunnuslukuraporteissa. Muilla toimialoilla käytetään edelleen kiinteää 5 %:n mukaista korkovaatimusta.

Oma pääoma on laskettu vähentämällä maa- ja puutarhatalouden omaisuudesta velat. Maatalousomaisuuteen luetaan: tuotanto-oikeudet, maa- ja vesialueet, rakennukset, koneet ja kalusto, salaojat, muu käyttöomaisuus, osakkeet ja osuudet, tuotantopanosten varastot, tuotevarastot (sis. karkearehuvarastot), kotieläimet, muu vaihto-omaisuus, saamiset ja rahoitusomaisuus. Vuokrapellon tai muunkaan tilalle vuokratun omaisuuden arvoa ei lueta varallisuuteen.

OMAVARAISUUSASTE

$$= 100 * \text{Oma pääoma} / \text{taseen loppusumma}$$

Omavaraisuusaste mittaa maatalouden vakavaraisuutta ja rahoitusriskiä. Yritys on sitä vakavaraisempi ja rahoitusriski sitä pienempi, mitä korkeampi on sen omavaraisuusaste. Velattomalla tilalla tunnusluvun arvo on 100 %.

Tasearvoina käytetään tilikauden lopun arvoja. Taseen loppusumma kuvaa yritykseen tilikauden lopussa sitoutuneen pääoman määrää.

SUHTEELLINEN VELKAANTUNEISUUS

$$= 100 * \text{Vieras pääoma} / \text{Tuotot yhteensä}$$

Tunnusluku on vakavaraisuuden mittari. Se kuvaa velkojen suhdetta toiminnan laajuuteen. Siitä voidaan karkeasti päätellä, millaiset käyttökatevaatimukset vieraan pääoman hoitokulut yritykselle asettavat.

KOKONAISPÄÄOMAN TUOTTO

$$= \text{Nettotulos} + \text{korot ja rahoituskulut}$$

Tunnusluku kertoo paljonko yritys tuottaa korkoa toimintaan sijoitetulle koko pääomalle.

KOKONAISPÄÄOMAN TUOTTO -%

$$= 100 * (\text{Nettotulos} + \text{korot ja rahoituskulut}) / \text{taseen loppusumma}$$

Tunnusluku osoittaa koko pääomalle saatavan koron. Kokonaispääoman tuottoprosenttia voidaan verrata vieraasta pääomasta maksettavaan korkoon.

MAATALOUSTULO

$$= \text{Nettotulos} + \text{yrittäjäperheen tekemän maataloustyön arvo}$$

Maataloustulo on se osa maatalouden tuotoista, joka jää yrittäjäperheen palkaksi ja oman pääoman tuotoksi. Koska maataloustuloa laskettaessa ei oteta huomioon yrittäjäperheen tekemän työn ja oman pääoman käyttömääriä, maataloustulo ei kuvaa yritystoiminnan kannattavuutta. Se ei myöskään kuvaa tilan kannattavuuskehitystä, sillä yrittäjäperheen tekemän työn ja oman pääoman käyttö on saattanut muuttua edellisistä vuosista.

KANNATTAVUUSKERROIN

$$= \text{Maataloustulo} / (\text{yrittäjäperheen palkkavaatimus} + \text{oman pääoman korkovaatimus})$$

Kannattavuuskerroin kuvaa maataloustuotannon kannattavuutta. Se kuvaa myös kannattavuuden kehityksen, sillä se ottaa huomioon myös työn ja pääoman käyttömäärissä tapahtuneet muutokset.

Kun tilan kannattavuuskerroin on tasan 1,00, maatalouteen sijoitetulle omalle pääomalle saatu korko ja yrittäjäperheen tekemälle työlle saatu tuntipalkka ovat ennalta asetettujen laskentakorkovaatimuksen ja tuntipalkkavaatimuksen suuruiset. Kannattavuuskertoimen poiketessa arvosta 1,00 pääomalle ja työlle saadut korvaukset poikkeavat ennalta asetetuista vaatimuksista samassa suhteessa. Toteutuneet korvaukset voidaan laskea seuraavasti:

Työn tuotto (€)	= kannattavuuskerroin * yrittäjäperheen palkkavaatimus
Pääoman tuotto (€)	= kannattavuuskerroin * oman pääoman korkovaatimus
Työn tuotto (€/h)	= kannattavuuskerroin * tuntipalkkavaatimus
Pääoman tuotto (%)	= kannattavuuskerroin * laskentakorkovaatimus

TYÖANSIO

= Maataloustulo - oman pääoman korkovaatimus

Työansio mittaa yrittäjäperheen maataloustyöstä saamaa työtuloa. Työansiota laskettaessa oman pääoman korkovaatimus on vähennetty tuloksesta ja siten oma pääoma on tuotannon-tekijänä asetettu etusijalle yrittäjäperheen työpanokseen nähden.

TYÖTUNTIANSIO

= Työansio / yrittäjäperheen työtunnit

Yritystoiminnan kannattavuutta kuvaavaa työtuntiansiota voidaan verrata esim. palkansaajan tuntiansioon. Tunnuslukua tarkasteltaessa on huomattava, että omalle pääomalle on jo saatu laskentakorkovaatimuksen mukainen tuotto.

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO (nettotulos)

= Maataloustulo - yrittäjäperheen palkkavaatimus

Oman pääoman tuottoa laskettaessa yrittäjäperheen palkkavaatimus vähennetään tuotoista, jolloin jäljelle jäävä osuus on korvausta omalle pääomalle. Oman pääoman tuottoa laskettaessa yrittäjäperheen palkkavaatimus on vähennetty tuloksesta ja siten yrittäjäperheen työpanos on tuotannon-tekijänä asetettu etusijalle omaan pääomaan nähden.

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO -%

= $100 * \text{Oman pääoman tuotto} / \text{oma pääoma (keskim.)}$

Yritystoiminnan kannattavuutta kuvaavaa oman pääoman tuotto prosenttia voidaan verrata markkinoilta saatavaan vastaavan riskin omaavan sijoituksen tuottamaan korkoon. Tunnuslukua tarkasteltaessa on huomattava, että yrittäjäperheen työlle on jo saatu tuntipalkkavaatimuksen mukainen tuotto.